

*Krijn Stouten uit Sint-Maartensdijk
teelt al jaren papaver voor
de bloemzaadteelt. "Deze is
eigenlijk voortgekomen uit de
teelt van groentezaden. Toen
de groentezaadbedrijven op
Tholen stopten, gingen de telers
bloemzaad telen."*

Copyright foto

Tholen: eiland van bloemzaden en vroeg aardappelen

Wie aan Tholen denkt, denkt aan vroeg aardappelen en bloemzaden. Het zijn twee grote kenmerken van dit Zeeuwse eiland. Deze teelten vinden hoofdzakelijk plaats rondom Sint Annaland. Hier bevindt zich ook de enige aardappelveiling van Nederland.

In de dertiende eeuw bestond Tholen nog uit vijf losse eilanden die door bedijking van tussenliggende geulen aaneen zijn gevoegd. De laatste grote geul, de Pluimpot, die Tholen in een oostelijke en een westelijke helft verdeelde, werd in 1556 op twee plaatsen afgedamd. Een restant van dit water, dat Scherpenisse en Sint-Maartensdijk tot in de twintigste eeuw bereikbaar maakte voor schepen, werd als onveilige schakel in de zeekering in 1957 gesloten. De Pluimpotpolder (50 hectare) die zo ontstond, was de laatste grote inpoldering op Tholen. Het eiland heeft twee keer voor een groot gedeelte onder water gestaan. De eerste keer gebeurde dat in de Tweede Wereldoorlog, tijdens de inundatie. De tweede keer was tijdens de Watersnoodramp in 1953. Na 1953 kreeg het eiland te maken met een grote herverkaveling. De oudste polders aan de zuidkant van het eiland ondergingen zeer ingrijpende veranderingen. Wegen

werden verlegd en dijken afgegraven. Door de verbetering van de waterlopen en plaatsing van gemalen is de grondwaterstand aanzienlijk gedaald. Hierdoor is ook in de voormalige weidegebieden akkerbouw mogelijk geworden. Krijn Stouten (76), bloemzaadteler uit Sint Maartensdijk, kan zich dat nog goed herinneren. „Toen is er veel veranderd. Voor de Ramp had je veel boeren die landmannen in dienst hadden. Deze landmannen gingen na de Ramp ander werk zoeken. Alles stond immers onder water, dus er was geen werk in de landbouw.“ De verkaveling kwam en eigenlijk tegelijkertijd kwamen er ook steeds meer machines. Percelen werden groter en ook de bedrijven groeiden. Ook de teelten veranderden. De kleinere bedrijven gingen op een andere manier werken. Vaak had de eigenaar een baan en 's avonds werkte hij op de paar hectare die hij nog bezat.

Zo zijn velen begonnen met het telen van vroeg aardappelen. Het voordeel van deze teelt is dat het land vroeg vrij is waardoor tweejarige bloemen ingezaaid kunnen worden voor de bloemzaadteelt. Waarom deze beide teelten het juist op Tholen zo goed doen, ligt volgens Stouten aan het grote aantal zonuren die Tholen heeft. Zeeland heeft op jaarbasis gemiddeld 1.536 zonuren tegenover 1.411 zonuren in Zuid-Limburg en 1.450 zonuren in Groningen. Ook de zavelachtige kleigrond leent zich uitstekend voor deze teelten. Verder ligt het eiland dicht tegen zee, waardoor de kans op vorst ook kleiner is dan bijvoorbeeld in het midden van het land. Dit samen maakt het eiland uitermate geschikt voor de teelt van vroeg aardappelen. Stouten boert nog steeds, maar niet meer zo intensief. Dit jaar teelt hij nog 3 hectare papavers, voor het zaad. De bloemzaadteelt op Tholen heeft eveneens te maken met het

Copyright foto

goede klimaat op Tholen. Daarbij zijn veel kleinere telers destijds overgestapt van de groentezaadteelt naar bloemzaadteelt. Net na de oorlog werd er nogal wat groentezaden op het eiland geteeld. „Witlof, erwten, bonen, schorseneren“, somt Stouten op, „het was allemaal contractteelt. Toen dit grootschaliger geworden is, zijn deze teelten van het eiland verdwenen en zijn veel boeren overgestapt op bloemzaad.“

Aardappelveiling

David Hage, directeur van Nederlands enige aardappelveiling in Sint Annaland, heeft het nog even rustig. Eind mei, begin juni zullen de eerste vroege aardappelen geleverd gaan worden.

Vanaf die periode zullen de bankjes weer gevuld zijn met kopers van de vroege aardappelen. Telpers leveren in het begin mondjesmaat de kistjes, gevuld met 20 kilo

mooie aardappelen (meestal Doré, later komen de Frieslanders en de Eigenheimers), voorzichtig geroid met een kistenrooier, hopen op een goede prijs. Later in de maand wordt de aanvoer groter. „Het zit hem in de grond. De grond is lichte zavel. Daardoor is deze al vroeg in het voorjaar te bewerken. Daarbij doen de telers hun uiterste best om de knollen voor te kiemen. Dat begint al in november, december, waarbij ze het nieuwe pootgoed in kiemkistjes bewaren, in de kiemschuur.“

De grotere bedrijven op het eiland liggen meer rond Oud-Vossemeer, het stadje Tholen en Sint Maartensdijk. Deze akkerbouwers telen voornamelijk bewaaraardappelen. De echte vroege aardappelteilers zitten geconcentreerd rond Sint Annaland en rond Scherpenisse. „Vroeger had je hier nogal wat gemengde bedrijfjes zitten. Het vee is verdwenen en ervoor in de plaats is de vroege aardappelteelt teruggekomen“, legt Hage uit.

Kleinschalig is de teelt allang niet meer. Bedrijven die 40 tot 50 hectare vroege aardappelen telen, zijn niet meer buitengewoon. Het poten gebeurt machinaal en het rooien ook. Maar de eerste worden toch nog heel voorzichtig geroid; er komt nog veel handwerk aan te pas. „De aardappelen worden groen geroid, het velletje van de aardappel is daardoor nog zacht waardoor beschadigingen gemakkelijk kunnen optreden. Dat willen de telers voorkomen. Daarom gaan de eerste nog in 20-kilo-kisten. Later, als de aardappelen meer afgehard zijn, wordt er wel in bulk geroid.“ De Tholenaren zijn gemiddeld zes tot acht weken voor op de rest van Nederland. Zeker degenen die ook nog onder plastic telen. De gerooide aardappelen zijn voor de groentespecialzaken en de markthandel. „Het is een echt seizoensproduct“, zegt Hage. „Winkels snakken naar dit soort producten. Tegenwoordig wil iedereen ▶

Copyright foto

Rond Sint-Annaland en Sint-Maartensdijk is het in de zomer genieten van de bloeiende velden. De bloemen worden geteeld voor het zaad.

Ongeveer 10 procent van de vroege aardappeltelers op Tholen legt plastic over de aardappelen. Hierdoor zijn ze ongeveer 10 dagen eerder oogstbaar dan de aardappelen waar geen plastic over gelegd wordt.

streekproducten in zijn winkel hebben liggen. Er is een duidelijke markt voor." Daarom ook is de veilingdirecteur zo blij dat de Thoolse vroege aardappel door de Stichting Lekker Regionaal Product gecertificeerd is als erkend streekproduct. Plan is om de supermarkten nu ook warm te maken voor het streekaardappeltje. Hiervoor is vorig jaar al een proef gedaan, samen met Agrimarkt-supermarkten, om een gesloten doosje van 3 kilo in de winkel te zetten. „Het is niet de bedoeling dat we dit op grote schaal zelf gaan oppakken, maar het idee erachter is om te laten zien dat je aardappelen ook op een mooie manier in de supermarkt af kan zetten. De veiling is voor de boeren en van de boeren. Wij concentreren ons op het product en we willen dat product op de best mogelijke manier in de markt afzetten.”

Drogerij

„Bloemzaadhandelsbedrijven zitten voor 90 procent in Noord-Holland”, gaat Hage verder. „Maar door de vele zonuren en het zachte klimaat hebben zij voor de teelt het oog laten vallen op Zeeland en met name op Tholen. Daarom vind je nu veel bloemzaadtelers hier, ook onder onze veilingleden. Bloemzaad kan enkel floreren als je over een goede drogerij beschikt. Als je het geoogste zaad niet snel kan drogen, verliest het zijn kiemkracht. Als veiling hebben we daar op ingespeeld, ook op verzoek van onze leden. Daarom zijn we dat ook gaan doen. De vergeet-me-nietjes staan nu volop in bloei. Al over een paar weken ontvangen wij het zaad hier om verder te drogen.”

Naast het drogen van bloemzaad droogt de veiling ook graszaad. Op het eiland vindt ook een groot deel veredeling van graszaad plaats. Het drogen daarvan start in juni en duurt tot en met oktober/november. De veiling ziet dit als een mooie aanvulling op de aardappelhandel.

Marktwerking

Een van de kopers op de veiling in Sint Annaland is akkerbouwer Johan Slager. Vroeger leverde hij zijn vroege aardappelen. Tegenwoordig is hij in de maanden juni en juli geregeld te vinden in de bankjes voor de klok, om de aardappelen in te kopen en vervolgens zelf af te zetten. Slager begon in 1989 met 10 hectare aardappelen die hij op de veiling afzette. Van lieverlee ging hij land bijhuren. Tien jaar later teelde hij een 100 hectare aardappelen, van vroege Dorés onder plastic tot de late tafelaardappelen. Rond 2000 werd er een sorteerlijn geplaatst om aardappelen te sorteren voor derden. In die periode leverde hij ook aardappelen aan diverse schilbedrijven in België en Nederland. Toen een van deze schillerijen failliet ging, heeft hij dit bedrijf overgenomen en verplaatst naar Sint Annaland. Nu teelt Slager, die ondertussen de naam Pieperline Holland voor zijn bedrijf aangenomen heeft, ruim 150 hectare aardappelen. De eerste worden gerooid met een kistenrooier, de laatste zullen met een Grimme Varitron 470 vierrijer gerooid gaan worden. De kistenrooier wil Slager absoluut niet kwijjt. „Je kunt enkel op deze manier een mooi product rooien en dat is voor dit

versproduct heel belangrijk”, zegt hij. Ondanks dat Slager zelf geen lid meer is van de veiling ziet hij er wel het belang van in. „We hebben nu te maken met dagprijzen en daar kun je goed op in spelen. Anders hebben we enkel nog de weeknoteringen van de beurs in Goes en deze handelt niet in vroege aardappelen. Als de veiling verdwijnt, zullen er zeker ook telers gaan verdwijnen. Het areaal wordt dan weliswaar opgevuld met aardappelen, maar het is dan wel de vraag of er nog veel primeurteelt zal zijn. Men roept al jaren dat de veiling weg gaat, maar hij is er nog steeds en dat is ook wel gewenst. Het is goed voor de marktwerking.” ■

In Sint-Annaland gaat begin juni de enige aardappelveiling van Nederland weer van start. Voor de marktwerking van vroege aardappelen is het belangrijk dat deze veiling blijft bestaan.

Copyright foto